

13. Ростами А. Иранские мыслители о принципах, методах и формах воспитания подрастающего поколения / А.Ростами // Нові технології навчання. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2005. – Вип. 40. – С. 115 – 121.
14. Ростами А. Основные тенденции развития системы образования в Иране / А.Ростами // Проблемы освіти. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2002. – Вип. 27. – С. 301 – 310.
15. Роузентал Ф. Торжество знания: Концепция знания в средневековом исламе / Ф.Роузентал. – М., 1978.
16. Струве В.В. История Древнего Востока / В.В.Струве. – М., 1941.
17. Тураев Б.А. История Стран Востока: в 2 т. / Б.А.Тураев. – К.-Харків, 1938
18. Юрківський В.М. Країни Світу / В.М.Юрківський. – К., 2001.

УДК:321.021

POLITICA HERMETICA: АПОКАЛІПСИС В СКАНДИНАВСЬКОМУ ВАРІАНТІ ОЛСІАНІВСЬКОЇ ПАРАДИГМИ

Олександр Дікарєв
(Київ, Україна)

У статті розглянуто витоки політичного пророцтва апокаліпсису та генезу ідеосфери політичного насилля в контексті подій в Норвегії 2011 року. Нині фактаж та контекст політичних злочинів не співпадає з усталеною коцепцією про можливість такої людської поведінки тільки в державах, де існують тоталітарні чи авторитарні режими. Генеза ідеосфери спричиняє можливість цих подій в розвинутих, демократичних державах.

Ключові слова: політичне пророцтво, ідеосфера, політичне насильство, соціальна еволюція, парадигма Ослона.

В статье рассмотрены истоки политического пророчества апокалипсиса и генезис политического насилия в контексте событий в Норвегии 2011 года. Сей час фактаж и контекст политических преступлений не соответствует устоявшейся концепции о возможности такого человеческого поведения только в государствах, где существуют тоталитарные или авторитарные режимы. Генезис идеосферы порождает возможность этих событий в развитых, демократических государствах.

Ключевые слова: политическое пророчество, идеосфера, политическое насилие, социальная эволюция, парадигма Ослона.

Present facts and context of political crime does not coincide with the usual concept about the possibility of such human behavior only in states where there are the totalitarian or authoritarian regimes. Genesis of ideological sphere entails the possibility of such events in developed, democratic states.

Key words: political prophecy, ideosphaera, political violence, social evolution, Olson's paradigm.

Постановка проблеми. Витоки відомих теорій соціальної еволюції містять погляд на розвиток людства як на стихійний, не планований, невідконтрольний волі й свідомості людей природно-історичний процес. Ця рефлексія відображає час, коли люди ще мало знали про закономірності власного соціального життя й оперували обмеженими ресурсами для помітного впливу на його динаміку. Учений-філософ та соціолог О.О.Зинов'єв вважав, що ідеосфера (ідеологія, тип ментальності, психологія) соціуму виникла з потреб суспільства у спрямуванні менталітету людей в певному напрямі, бажаному для володарів. Діяльність ідеосфери в суспільстві створює і постійно підтримує ідеологічне поле, у сфері впливу якого змушені жити всі члени суспільства на всіх щаблях соціальної ієрархії від народження до смерті. Фундаментальна функція ідеосфери – зробити основну масу суспільства нездатною до самостійного й об'єктивного розуміння явищ реальності, дозволяючи їм у цьому відношенні лише те, що необхідно й достатньо для виконання ними соціальних функцій. І нині, в час значних наукових досягнень, маси освічених людей більше вірять середньовічним міфам і сучасним ідеологемам, ніж фактам. Феномен Касандри зберігає силу й нині. Загальна ворожість до наукової істини щодо перебігу соціальних явищ складає один з найбільш неоднозначних явищ [1].

Виклад основного матеріалу. На зорі людства функції ідеологів виконували знахарі, чаклуни, цілителі, шамани тощо, а пізніше – жерці, служителі релігії, пророки. Політичне пророцтво, в силу свого соціального значення, вимагало від них певної конкретизації. Разом з тим ця ж особливість політичного пророцтва призводила до протилежних наслідків: політичні пророки, уникаючи відповідальності, намагалися зберегти певну ігрову багатозначність. Геродот ілюструє це прикладом із життя царя Креза. На запитання царя про те, як довго буде існувати його держава, піфія відповіла, що до часу, коли над мідянами стане царем мул. Така відповідь царя заспокоїла. Проте в подальших оракулах царю було роз'яснено, що під «мулом» розуміють царя Кіра. Оскільки його батьки були представниками двох народів – мідян та персів. Крім того, Крезу пояснили, що в попередніх пророцтвах йому вже повідомляли про війни з персами: коли оракул оголосив, що в результаті військового походу «паде велике царство», то це означало, що це буде держава самого Креза, а не персидське царство. Подібна двозначність дельфійського оракула була звичайною справою.

Якщо містик шукає Бога через способи його розкриття, то в біблейському світі пророків сам Бог шукає людину. Між Богом й пророком не існує залежності, оснований на магії, і Бог не опиняється в боргу перед пророком. Останній не чекає підтвердженнь природи божественної волі (пізніші політичні пророки, такі, як Нострадамус, пішли по шляху магії, алхімії й астрології). Душа пророка жила в постійній напрузі, породженій почуттям близькості інших світів. Для своїх пророцтв вони змушені були шукати нову мову. «Як у Іоахіма Флорського та Якова Беме, ми знаходимо у Іезекіїля яскраві алегорії й загадкову символіку» [2, с. 140-142]. Визнані майстри політичного пророцтва, такі як Нострадамус та Сен-Жермен, широко використовували технічні прийоми біблейських пророків, проте втратили той пафос і монументальність древніх.

Політичне пророцтво сформувалося в ході складного процесу боротьби двох принципів – політичного прагматизму, який вимагав від своїх адентів точного й конкретного опису перспективних подій і містичної одержимості.

Останнє при всій своїй ірраціональності, виступає спонукальним мотивом багатьох політичних рухів. Від «буденного» політичного пророцтва месіанське пророцтво, перш за все, відрізняється глобалізмом: як правило, воно охоплює всю світову й космічну перспективу. Другою її визначною рисою виступає сакралізація всіх явищ, які відбудуться. Соціальний утопізм пророків був лише одним із аспектів зовнішнього виявлення пророчого руха, прикладною формою його інтерпретації, не найточнішою й не найконкретнішою [3]. Тут ми спостерігаємо спробу розмежування релігійно-метафізичного й соціально-політичного тлумачення пророцтв, одну з багатьох в духовній історії Ізраїлю. Апокаліпсис Іоанна Богослова є найбільш яскравою маніфестацією всемогутності вищої влади, яка досягає найвищого рівня, коли влада може покінчити з однією з умов свого існування – часом. Підготовка до цього акту відбувається на всьому проміжку апокаліптичної драми: час дискретно розривається появою символічних феноменів (ангелів, інфернальних персонажів). Спостерігач переноситься з одного часу – в інший, нерідко опиняється відразу в декількох часових планах. Навіть точно визначені відрізки («тисяча років», «три с половиною роки»), очевидно, мають символічне значення. Мета подібного підходу зрозуміла – дестабілізувати час, показати його відносність і потім одним ударом покінчити з ним – зупинити його. Відсутність часу не тільки демонструє всемогутність влади, але й її вседність – зникне будь-яка опозиція влади й роздвоєність світу. Коментатори вважають, що під «владою над язичниками» розуміють високе положення праведників у порівнянні з іншими людьми. І на землі (в силу їх морального авторитету), особливо після смерті (коли вони впливають на живих з неба). Однак єдине (всевладне) включає в себе обидві частини сфери: будь-який акт породження симптомів влади й могутності в «темній» полусфері здійснюється за ініціативи та з відома Божественного центра [4].

Нині пророцтвом займаються філософи, соціологи, психологи, журналісти та інші виробники пророцтв. Звичайно, тут мав місце прогрес. Однак прогрес у все тій же справі – «пробудженні» свідомості людей шляхом їх ідейного спрямування. Відбувається це в контексті епохи зменшення рівня стихійності. Свідомий і планомірний елемент в ньому набрав сили й почав домінувати в комплексі факторів еволюції. У зв'язку з тим, що тепер в цей процес задієно значні маси людей та ресурси, суб'єктивні фактори еволюції набули великого значення. В такому вимірі ідеосфери апокаліптичні погляди стають поширеними, що знайшло відображення в дискурсі про апокаліптичні події 2012 року. Причиною багатьох забобонів виступає маніпуляція. Шлях уведення людей в оману лежить в допущенні логічної помилки, яка змінює філософію людини. Люди іноді самостійно налаштовують ментальність для виділення (абстрагування) певної властивості емпіричних предметів. Потім вони наділяють цю властивість самостійним (окремо від предметів) існуванням для розгляду в якості самого емпіричного предмету.

До трагедії в Норвегії літа 2011 року звичайно привели логічні наслідки роботи ідеосфери, які спостерігалися під час аварії на АЕС в Японії, бомбардування Лівії, застосування військових підрозділів в Сирії, протестів в Тунісі, Єгипті, погромів в Парижі та Лондоні.

Ці явища є наслідком непогодженості інтересів суспільства, груп, індивідуумів, які знаходяться в пошуку особистих привілеїв та ренти.

Встановлені правила гри полягають в сценаріях пошуку ренти, в тому числі політичної. Ці сюжети були передбачені вченими М.Олсоном (1995) та Г.Таллоком (2004). Аналіз Таллока, сфокусований на економічному поясненні рентоорієнтованості та її наслідків, встановив факти значних суспільних втрат від гедоністичної, нарцисистської поведінки окремих суб'єктів та політичних акторів. Принциповим положенням виступає розмежування між «бажанням отримати прибуток» та «бажання отримати ренту». Перше означає використання можливостей ринку для максимізації власних доходів через виробництво певних товарів, послуг. Друге представляє собою отримання доходів, привілеїв за рахунок інших. Тобто в першому випадку суб'єкт діє в рамках діючих законів, прав власності, в другому – деструктивно, вимагаючи перегляду прав власності, шантажу та лобіювання на свою користь [5, с.435-448; 6, с. 741-743.]. М.Олсон досліджував деструктивні наслідки нарцисизму групових інтересів. Олсоніанівська парадигма розвитку полягає в ідеї неможливості суспільства перейти до раціональної й ефективної діяльності в таких обставинах, коли групи з різними інтересами не можуть провести всебічні переговори [7-8]. Необхідно також виділити не стільки абстрактно теоретичний, а, перш за все, прикладний, евристичний характер концепції пошуку ренти. Саме вкорінення практики її отримання й рентоспрямована суспільно-політична організація західного суспільства (зокрема норвезька паливно-енергетична спрямованість економіки) значною мірою визначає складність проблеми кризи держави благоденства. Заклики до соціальної та політичної справедливості використовуються зацікавленими групами, які вважають, що отримують менше, ніж заслуговують. Державна політика розподілу стимулює ряд соціальних груп до боротьби за ренту [9].

Проте така подія, як вибух, вбивство мирних людей в Норвегії вразила пересічних людей та здивувала психологів, криміналістів, політиків. Андерсон Берінг Брейвік готував і здійснив злочин у багатій, толерантної налаштованій, демократичній країні з політичних мотивів. Директор Центру досліджень тероризму й політичного насилля при Шведському коледжі національної оборони Магнус Ренсторп стверджує, що вбивцю характеризують нарцисизм та апокаліптичні погляди. Дії Брейвіка спрямовані на припинення «арабізації» Європи [10]. Проте, норвезький 32 літній терорист (по такій статті розглядалася справа в суді) є людиною психічно здоровою й грамотною. Крім того, ним написано значну за обсягом працю.

Політичні злочини не є новим явищем. Жертвами вбивств ставали ще правителі Древньої Греції (найбільш відомим випадком було вбивство Філіпа Македонського) та правителі Римської імперії (випадок з вбивством Юлія Цезаря). В середньовічній Європі найбільш показовим прикладом може бути вбивство двох королів Франції: Генріха Третього (1589) та Генріха Четвертого (1610). В Росії за 200 років були вбиті три імператори: Петро Третій, Павло Перший та Олександр Другий, та багато державних чиновників.

Політичне вбивство – це навмисне вбивство вибраної жертви чи групи жертв, здійснене з причин, пов'язаних з їх державною діяльністю чи суспільною відомістю й здійснене з політичною метою.

Замовники і/чи інтерпретатори резонансних злочинів тим самим демонструється слабкість й уразливість влади. Народоволець Микола Морозов із цього приводу мав свою думку. Ще в 1872 році в статті «Значення політичних

вбивств» він писав, що політичне вбивство – це перш за все акт помсти. Тільки помстившись за знищених товаришів, революційна організація може прямо дивитися в очі своїм ворогам; тільки тоді вона стає цільною, нероздільною силою; тільки тоді вона піднімається на ту моральну висоту, яка необхідна діячу свободи для того, щоб повести за собою маси. Політичне вбивство – це єдиний засіб самозахисту в даних умовах й один з кращих агітаційних прийомів [11].

Раніше спеціалісти аналізуючи фактаж та контекст політичних злочинів відзначали, що найбільш часто спроби вбивства спостерігаються в державах, де існують тоталітарні чи авторитарні режими. Цих поглядів ще у 2006 році дотримувалися ізраїльські дослідники Асаф й Ноах Зусмани. В журналі *Journal of Economic Perspectives* вони опублікували статтю «Вбивства. Оцінка ефективності ізраїльської контртерористичної політики з використанням даних фондового ринку». Вони відмічають, що політичні вбивства й спроби вбивства стали відбуватися часто, навіть у випадку коли державні лідери вищого рівня (монархи, президенти, прем'єр-міністри) охороняються [11].

Американський історик Лінда Лоселла в книзі «Політика вбивства» виділяє основні характеристики організаторів змов проти державних діячів. Вони можуть мати конкретні політичні цілі, бажання організувати хаос (таким чином діяли, наприклад, екстремістські організації у 1960-і рр.: італійські «Червоні бригади», Німецька Червона Армія та французька «Аксьон Дірект»); поквитатися (так, у 1961 році політичні противники вбили президента Конго Патриса Лумумбу, у 1995 році прем'єр-міністра Ізраїлю Іцхака Рабина). Крім того, злочинці намагалися таким чином зацікавити ЗМІ (показовим є приклад з президентом США Рональдом Рейганом, котрого у 1981 році поранив терорист-одиночка Джон Хінклі з метою сподобатися кіноактрисі Джоді Фостер) [12].

Учений Людвіг Вольтман (Ludwig Woltmann) у своїй неоднозначній праці «Політична антропология. Дослідження про вплив еволюційної теорії на вчення про політичний розвиток народів», підносячи роль і здібність германців, все ж під тиском проаналізованих фактів наголошує, що багатство, влада й привілеї руйнують мораль навіть найстійкіших людей, сімей та рас. Л. Вольтман у якості приклада нагадує долю Ганнібала, цитуючи лист Сенеки до Люцілія. В листі говориться, що такий чоловік, якого не зупинили навіть альпійські вершини, покриті льодом, загубили розкоші життя в Кампанії [13].

На фактах політичних вбивств Вільям Шекспір побудував сюжети таких п'єс, як «Гамлет», «Макбет». Відомий російський психолог Магаліф О.Ю., використавши типаж Гамлета для узагальнень, зазначає, що більше 400 років трагедія В. Шекспіра «Гамлет» не сходить зі сцени театрів. Причина – геній драматурга, який створив можливість неоднозначного трактування образу принца датського. Головними типажми виступають: Гамлет-благородна людина, яка переживає конфлікт між необхідністю й неправомірністю помсти за батька; Гамлет-борець проти того, що його країна й «весь світ – тюрма».

Спадкоємцем якого престолу був 30-річний принц? За п'єсою Данія (XII ст.) – могутня держава, навіть Англія платить їй данину і їй належить частина Норвегії. Дядько Гамлета, нині король Клавдій, вбивця брата – хитрий політик. Вважається, що він відібрав трон у Гамлета. Проте за аналогією переходу трону Норвегії до брата загублого короля, можливим припущенням буде те, що і в Данії існує такий же закон. Мати Гамлета, королева Гертруда, «спадкоємиця войовничої країни», прекрасно знає всі тонкощі управління державою. Під час

бунту прибічників Лаерта, який призивав повалити правління Клавдія, королева не злякалась. Раптова смерть короля завдала сильного удару по трону. Норвезький сусід сподівався на можливий реванш. Гертруда зробила важливий політичний крок: жертвуючи своїм реноме, вона через місяць після похорон виходить заміж за нового короля. Цим вона зміцнює позиції свого сина як спадкоємця престолу: якби Гертруда відійшла від влади, то у Клавдія могли б з'явитися свої спадкоємці. Гертруда, враховуючи той факт, що принц є чутливою людиною, любить батька, не ділиться з Гамлетом мотивами свого шлюбу. А що ж Гамлет? Він, звичайно, сприйняв все буквально й емоційно. Він не був політиком, не ніс відповідальності за державу. В цей момент привид покійного короля сповіщає Гамлету про обставини смерті батька, призиваючи до помсти. Наведена привидом ідея помсти призвела до загибелі принца, розвал державної влади й могутності королівства. Загинула вся правляча еліта країни. Яку думку будив цим сюжетом і що хотів донести до глядача та майбутніх поколінь Шекспір? Наприклад, що один злочин в управлінні країною може спричинити її загибель? Чи небезпеку знаходження такої особистості, як Гамлет у правлячій еліті держави? [14].

Таким же неоднозначним сюжетом вбачаються події в Норвегії у липні 2011 року на острові Утойя, де зібрали майбутню еліту Норвегії, молодих політиків. Відбувалася зустріч із міністром іноземних справ Норвегії Йонасом Гар Стере, під час якої майбутні спадкоємці багатой, потужної держави вимагали визнання Норвегією «палестинської держави». Вбивця Брейвіг цих бажань не підтримав. У нього був власний (а може колективний) сценарій подій. Від його руки загинуло багато людей. Зведеного брата норвезької кронпринцеси Метте-Маріт Трудн Бернтсен також було застрелено Брейвігом. Хоча ЗМІ Брейвіга позиціонують як фашиста, проте відомо, що на Інтернет-форумах він виступав як проізраїльські налаштована людина. Далі було встановлено, що Брейвіг мав відношення до масонської ложі. У всякому випадку знайшли фотографію в мантії масона. Проте він фотографувався і у військовій формі, бо служив у армії.

Автор статті не є прибічником конспірологічних ідей. І на його думку, все більш прозаїчно і тим небезпечніше. Про це говорив відомий учений-психолог Юнг. Він стверджував, що душа людини нині прагне спокою в стані неспокою, впевненості – в стані непевності. Нові форми буття виникають з потреб, а не з ідеальних вимог чи одних бажань. Навіть самому собі проблему навряд можна викласти, не вказавши хоча б на можливість рішення, якщо неможливо сказати нічого остаточного [15].

Схоже, що європейська, в тому числі норвезька еліта, ще не прийняла філософські мотивованого і логічно виваженого остаточного рішення. Крім того, в сучасному норвезькому суспільстві поняття «еліта» має негативну конотацію і денотацію. Соціологи використовують термін «лідерство», описуючи поведінку осіб, які знаходяться на вершині влади. Коли суспільство не знаходить адекватної відповіді на виклики часу, то звинувачують еліту, оскільки існує ідеологема про безгрішність маленької людини як творця історії в демократичному суспільстві. Норвегія – країна з парламентською демократією. Логічним є вважати представників Стортингу й, особливо лідерів політичних партій, представлених в парламенті, політичною елітою норвезького суспільства. Крім того існує влада ЗМІ та бізнесу. Ангажованість й фінансова зацікавленість ЗМІ в Норвегії (як і в багатьох державах) при тій провідній ролі, яку вони

відіграють в житті суспільства, представляє неоднозначну картину. Зокрема, критикуються критерії, якими керуються ЗМІ при позиціонуванні публіци тих чи інших політиків. Популярність націоналістичної Партії прогресу (Fremskrittspartiet) та її колишнього лідера Карла І. Хагена, який ще не пішов із політики, пояснюють саме впливом преси. Таких політиків часто запрошують на телепередачі, оскільки очікують почути епатажні для пересічного громадянина мову та ідеї. ЗМІ описують військові конфлікти, детективні історії та скандали. Тобто сюжети, які користуються попитом [16].

Одним із представників еліти виступає вищезгаданий представник партії Прогресу – Карл Івар Хаген (Carl Ivar Hagen). Професійно організувавши скандальні стратегії PR, GR, які будуються на несприйнятті громадянами іммігрантів, К.І.Хаген в свій час отримав доступ до розпорядження ресурсом одного з найбільших у світі нафтового фонду Норвегії. Його виступи не раз були причиною дипломатичних скандалів. Неоднозначно сприйнято його мемуари та книгу, які містять антиіммігрантські ідеї [17-18].

«Героєм нашого часу» молодь Норвегії вважає мультиміліонера Хьелль Інге Рьокке (Kjell Inge Rokke). Порівняно молода людина (45 років) створила власний імідж, який тепер став частиною культури «Рьокке». Рьокке не приховує своїх доходів. Навпаки, завзято й скандально демонструє можливості грошей та слави. ЗМІ підіграє інтерес і тим самим пропагує серед молодих норвежців його гнучкі моральні принципи. В суспільстві, в якому завжди панував певний аскетизм і чесність ділових відношень, на зміну мистецтву політичних та економічних компромісів приходять пошук ренти та лобіювання інтересів.

У таких умовах молодь має самотужки опрацьовувати всі протиріччя отриманої інформації, зразки поведінки та релігійних вподобань. Юнг із цього приводу писав, що для багатьох європейців бог є таким же живим, як Аллах по ту сторону Середземного моря. І один віруючий вважає іншого ущербним еретиком, якого треба терпіти. Проте, говорить Юнг, посилаючись на Сведенборга треба зважати на те, що є щось в нашій душі не від індивіду, а від народу, спільноти й навіть від всього людства. Ми є частиною єдиної душі, однієї-єдиної «великої людини» [15].

Для поглиблення нашого аналізу звернемося до дискурсу двох Імануїлів – Сведенборга та Канта. Шведський мислитель І. Сведенборг працював над містично-релігійними трактатами, де, зокрема, пояснював шляхи поєднання світу духів із світом матерії. Інший Імануїл, а саме Кант надзвичайно цікавився працями Імануїла Сведенборга і у зв'язку з цим написав працю «Марення духовидця пояснені маренням метафізики» [19]. У ній І. Кант ставить перед собою питання про незрозумілі сили душі й способи її впливу на тіло. Аналітики вважають, що саме в цій праці Кант під впливом Сведенборга переходить від позицій раціональної психології до критичної філософії, що знаменувало кінець епохи Просвітництва. Цей перехід для Канта полягав у русі зі сфери просвітленого самозакоханого розуму до нових обривів думки [20, с.63].

Інформація інших вимірів буття не допомогла Гамлету з огляду на його недиференційований менталітет. Тренований наукою розум Канта спромігся, спираючись на факти життя, еволюціонувати. Таким чином, можна констатувати про два рівня в еволюції ментальної сфери людини: перший – недиференційована ментальна сфера (доідеологічна); другий – диференційована ментальна сфера (ідеологічна). На цьому еволюція ментальної сфери не

закінчується. Спостерігається зростання ступеня запланованості, вивченості соціальних явищ і поведінки людей, зростання ступеню контролю за ходом процесів. Неймовірно підсилилися стратегії маніпулювання масами людей та комунікації, а також засоби вирішення проблем значного масштабу. Виникло безліч проблем, які, в принципі, не можуть бути вирішені самі по собі, без участі значних інтелектуальних сил, та об'єднання зусиль держав, подолання націоналістичних поглядів.

Це вже починають розуміти в Скандинавії, де в спокійній Швеції було вбито прем'єр-міністра Улофа Пальме й міністра іноземних справ – Анну Лінд. Улофе Пальме було вбито 28 лютого 1986 року на вулиці Стокгольму Свеавеген. У той день він з дружиною Лісбет повертався увечері з кінотеатру. В грудні 1988 року за звинуваченням у вбивстві Пальме було затримано Кристер Петтерссона – невірноваженого чоловіка без певного роду занять. Лісбет Пальме впізнала Петтерссона. Суд визнав його винним і виніс вирок. Проте касаційний суд у 1989 році відмінив вирок за недостатністю доказів. Петтерсон помер на свободі 2004 році від травми голови.

При всій своїй відкритості Анна Лінд ніколи не давала журналістам можливості спілкуватися з її дітьми. Анну Лінд було вбито 10 вересня 2003 року в супермаркеті в центрі Стокгольму. Нападаючий – сербський іммігрант Михайло Михайлович, – наносив їй удари ножом. Михайловича знайшли, він визнав свою провину, заявивши, що почув голос, який наказав йому зарізати Лінд.

У Фінляндії вже декілька років в багатьох учбових закладах стоять металодетектори. Їх встановили після того, як у 2007 та 2008 рр. двоє фінських студентів, які познайомилися через Інтернет, влаштували масові розстріли в учбових закладах.

У Норвегії теж відбулася тривожна подія. Зокрема, 23 січня 2009 року в місті Тромсе між будинками школи й дитячого садка чоловік та жінка застосували вогнепальну зброю. Вони загинули. Таку поведінку двох людей охарактеризували як надзвичайно кривавою. До дій Брейвіка лишалося два з половиною роки.

Висновки можна зробити, базуючись на вищезгаданих фактах і узагальненнях Юнга про те, що кожна культура має свого ворога, Герострата. Тому розвиток культури вимагає серйозного вивчення такої категорії, як Душа. Вона завжди була лише частиною метафізичної системи. Однак сучасна свідомість, при всьому бажанні захистити себе, вже не зможе відмахнутися від пізнання Душі [15]. У цьому полягає специфіка нашого часу. Ми маємо визнати, що невідомі сили підсвідомості представляють собою дієвий потенціал, що сили душі не можуть бути включені в раціональний порядок нашого часу, а особливо за умов маніпулювання з боку ідеосфери. Варто зрозуміти їх через науку й розум. Приклад Канта є показовим. Тільки розвинутий розум зможе зробити правильний вибір і допоможе в діалозі й переговорах у досягненні компромісу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зиновьев А.А. Логическая социология / А.А.Зиновьев. – М.: Социум, 2002.
2. Светлов Э.В. В поисках Пути, Истины и Жизни. V: Вестники Царства Божия: Библиейские пророки от Амоса до Реставрации (VIII-IV вв. до н.э.). – Брюссель: ЖСБ, 1986.
3. Исаев И.А. POLITICA HERMETICA: скрытые аспекты власти / И.А.Исаев. – М.: Юрист, 2002.

4. Galbiati E. Pagine difficili della Bibbia / E.Galbiati, A.Piazza. – Genova, 1951.
5. Таллок Г. Потери благосостояния от тарифов, монополий и воровства / Г.Таллок // Вехи экономической мысли. Экономика благосостояния и общественный выбор. – СПб., 2004.– Т.4.
6. Таллок Г. Сыскание ренты / Г.Таллок // Экономическая теория; Под ред. Дж. Итуэлла.– М., 2004.
7. Олсон М. Возвышение и упадок народов. / М.Олсон // Экономический рост, стагнация, социальный склероз. – Новосибирск, 1998.
8. Олсон М. Логика коллективных действий. Общественные блага и теория групп. – М., 2002.
9. Хайек Ф. Право, законодательство и свобода: Современное понимание либеральных принципов справедливости и политики. – М., 2006.
10. Александр Рыбалка. Бойня в Норвегии: куда ведет масонский след? / А.Рыбалка / Живое время [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.kriptoistoria.com/forum/index.php?pp=h4twmvctmrhatb4usie&f=1&vt=list&tst=all&m=19687>
11. Прасолов Валерий. История и теория политического убийства / Валерий. Прасолов // Хранитель 27 августа, 2009 [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://www.psj.ru/saver_people/detail.php?ID=19082
12. Linda Laucella. Assassination: The Politics of Murder. – Lowell House, 1998.
13. Ludwig Woltmann. Politische Anthropologie Eine Untersuchung über den Einfluss der Descendenztheorie auf die Lehre von der politischen Entwicklung der Volker. – Thuringische Verlagsanstalt, 1903.
14. Юнг К.Г. Проблема души современного человека / К.Г.Юнг // Проблемы души нашего времени. – М.: Прогресс, 1994.
15. Магалиф А.Ю. Гамлет. Патография Гамлета. Две версии (Размышления психиатра) / М.Е.Бурно, А.Ю. Магалиф // Независимый психиатрический журнал : Вестник НПА. – 2002. – N4. – С. 86-91.
16. Tisdall Jonathan. Progress Party brochure sparks racism charges / Jonathan Tisdall // Aftenposten 16.08.05 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aftenposten.no/english/local/article1097512.ece>
17. Hagen Carl I. ?rlig talt: Memoarer 1944-2007 / Carl I. Hagen (2007). – Cappelen, 2007.– 571 s.
18. Hagen Carl I. Klar tale / Carl I. Hagen. – Cappelen Damm, 2010.-233 s.
19. Кант И. Грезы духовидца, поясненные грезами метафизика / И.Кант // Собрание соч.: в 8 т., – М., 1994. – Т.2.
20. Мінаков М.А. Два Імануїли. Інтелектуальне доквілля кантівської концепції віри розуму / М.А. Мінаков // Практична філософія. – 2001. –№ 1, (№ 2). – С. 57-68.

УДК 007 : 304 : 659.1

МАГІЯ РЕКЛАМИ ЯК МИСТЕЦТВО «ПРИВОРОЖИТИ» ПОКУПЦЯ

**Валерій Іванов, Олена Дудко
(Київ, Україна)**

У статті розглянуто феномен реклами як можливість змусити покупця слідувати волі замовника і пробудити в ньому палке бажання до товару. Надано рекомендації щодо нейтралізації цього бажання як можливості звільнитися від магічного впливу конкретної рекламної кампанії.